

Täysistunto

Keskiviikko 7.3.2018 klo 14.02—21.05

8. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2016

Kertomus K 15/2017 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 3/2018 vp.

Keskustelu

19.53 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies! Kyse on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen, Kela-valtuutettujen, kertomuksesta, joka käsittelee vuotta 2016, ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä. En näe täällä valiokunnan puheenjohtajaa, hänellä olisi mahdollisuus esitellä se, mutta Kelan valtuutettujen puheenjohtajana haluan tässä pöytäkirjoihin todeta sen, että kun aloitin Kelan valtuutettujen puheenjohtajana, pidin tarkoituksenmukaisena sitä, että Kansaneläkelaitoksen valvontaa selvitetäisiin.

Kansaneläkelaitoksen rooli on muuttunut 80 vuodessa kovin paljon. Valtion rahoitus on jo 70 prosenttia. Perustuslain mukaan eduskunta valvoo Kelaä, sitä valvoo 12 valtuutettua, mutta on täysin välttämätöntä, että arvioidaan, onko tämä valvonta riittävää, pitäisikö esimerkiksi Valtiontalouden tarkastusviraston ulottua Kelaan, ja siksi ehdotuksesta nyt Kelan valtuutetut ovat asettaneet kuusihenkisen selvitysryhmän selvittämään Kelan valvontaa, roolia ja sisäisiä toimivaltasuhteita. Toimeksianto kestää kolme kuukautta.

Ehdotuksestani myös aloitettiin lausuntomenettely, myös tarkastusvaliokunta on tästä kertomuksesta antanut lausunnon. Olen pohtinut sitä, että usea Kelan valtuutettu on sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen ja Kelan kertomuksen ja Kela-asian käsittely jää kovin kapeille hartioille. Toivon, että tästä viriää keskustelua. Olen ollut kuultavana tarkastusvaliokunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja molemmat valiokunnat pitivät tarkoituksenmukaisena, että myöskin tätä lausuntomenettelyä jatketaan, ja ennen kaikkea tuki annettiin tälle selvitystyölle. Sille selvitystyölle antoivat tuen myöskin eduskuntaryhmien puheenjohtajat, kävin sen esittelemässä.

Totean vielä tästä mietinnöstä, joka tässä on käsittelyssä, arvoisa puhemies, että sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että asetettaisiin parlamentaarinen työryhmä: kun tämä kuuden hengen selvitystyöryhmä on antanut esityksensä, niin tulisi parlamentaarinen työryhmä, joka sitten katsoisi, mitä lainsäädäntömuutoksia katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, jotta Kelan toiminta voidaan turvata parhaalla mahdollisella tavalla ja se lainsäädäntö vastaisi nykypäivän tarpeita ja erityisesti valvontaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

19.55 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On tosiaankin harmillista, että tämä kertomus on nyt tähän aikaan illasta täällä keskustelussa ja että täällä myöskään ei sosiaali- ja terveysvaliokunnasta ole väkeä paikan päällä asiaa enemmän avaamassa. Mutta edustaja Sarkomaa on tehnyt siinä mielessä kyllä ansiokasta työtä, että on lähtenyt viemään eteenpäin tätä selvitystä nimenomaan Kelan valvonnasta, ja kun tässä yhteydessä näitä eduskuntaryhmiä kuultiin, niin kristillisdemokraatit on tuonut esille sen, että kyllähän katsotaan, että Kela, Kansaneläkelaitos, nimenomaan on koko parlamentaarisen valvonnan alaisuudessa. Jos katsotaan tällä hetkellä tätä Kelan valtuutettujen edustavuutta, niin sielähän ei esimerkiksi meidän ryhmästä ole ketään edustamassa, ja vähän samalla tavalla kuin Yleisradiosta puhutaan eduskunnan radiona, niin siinä yhteydessä todettiin, kun lainsäädäntöä muutettiin, että vähintään kolmen hengen eduskuntaryhmillä edustaja siellä tulisi olla. Toivon, että Kelan valtuutettujen kohdalla tämä vastaavalla tavalla huomioitaisiin, koska Kansaneläkelaitos kyllä on vauvasta vaariin Suomen kansalaisten ja Suomessa asuvien elämässä mukana. Kun ajatellaan nytten näitä tulevaisuuden haasteita, mitä Kelalla on, näihin yhteisiin tulorekistereihin siirtymistä ja sitten esimerkiksi tätä mahdollista sosiaaliturvan isoa uudistusta, niin näissä Kelalla tulee olemaan hyvin hyvin keskeinen rooli. Siinä mielessä täytyy vain toivoa, että tämän valvonnan uudistumisen myötä siellä myöskin sitten otettaisiin tämä parlamentaarinen edustavuus huomioon.

19.57 Antti Kurvinen kesk: Rouva puhemies! Kelan valtuutettujen puheenjohtaja edustaja Sarkomaa hyvin kertoikin näistä Kansaneläkelaitoksen ajankohtaisista kuulumisista. Tuossa jäi oikeastaan mainitsematta liittyen Kelan valvontaan ja toiminnan seurantaan se, että Kelalla on myös toimielin nimeltään Kelan tilintarkastajat, vähän tarkastuslautakuntatyypinen elin, ja uskon, kun katsoin puhujalistaa, että edustaja Maijala, joka toimii tilintarkastajien varapuheenjohtajana ja meidän ikään kuin maallikkotarkastajien vanhimpana tai joukkueen kärkenä, varmaan kertoo työstämme sitten enemmän. Mutta myös siellä olemme tietoisia ja olemme keskustelleet tästä Kelan hallinnon uudistamisesta, ja se varmasti on paikallaan ja tärkeää ja hienoa, että sitä viedään eteenpäin parlamentariselta pohjalta, kaikki puolueet ja koko eduskunta mukana, kun tämä on eduskunnan erittäin tärkeä laitos.

Arvoisa puhemies! Kelastahan on kehittynyt tässä vuosikymmenten varrella pelkän vakuutuslaitoksen, eläkevakuutuslaitoksen sijaan sosiaaliturvan esitaistelija ja aivan keskeinen toimija Suomessa pitämään huolta heikommassa asemassa olevista ihmisistä ja pitämään huolta siitä niin sanotusta köyhän asiasta, ja Kela on nytkin kehittyvässä sosiaaliturvassa aivan etulinjassa. Tämän perustulokokeilunkin, joka rohkeasti 30 vuoden keskustelun ja jappaisemisen jälkeen pystyttiin kokeilemaan, kiitos Sipilän oivan hallituksen, toteutti Kela. Vanha tuttu Kansaneläkelaitos oli siinä toimijana. Toimeentulotukikin on nyt siirtynyt Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Sehän ei mennyt oikein hienosti, siinä oli aika vakavia ongelmia alussa. Mutta sitten, että saadaan myös myönteiset asiat esille, ei aina vain kritiikkiä, täytyy todeta se, että taas tämä opiskelijoitten siirtyminen yleiseen asumistukeen on sujunut varsin mallikkaasti.

Arvoisa puhemies! Kelan toiminnassa minusta sellainen asia, minkä kansanedustajia eniten pitäisi kiinnostaa, on se, että asumistukimenot ovat räjähtäneet aivan käsittämättömästi Suomessa viimeisten vuosien aikana ja ne alkavat olla jo tekijä, joka uhkaa meidän koko julkisen talouden kestävyyttä. [Puhemies koputtaa] Jotakin pitää tehdä asuntopolitiikassa ja asuntososiaalisissa asioissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

19.59 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia edustaja Sarkomalle tästä kertomuksesta ja siitä, miten puheenjohtaja on tätä asiaa katsonut.

Olen todellakin nytten toiminut pari vuotta eduskunnan puolesta Kelan tilintarkastajien varapuheenjohtajana ja olen saanut siinä kuulla hyvin laajasti Kelan toiminnasta. Meillä on olemassa siellä ammattitilintarkastajat, jotka huolehtivat varsinaisen tilintarkastuksen, ja meidän maallikoiden, kansanedustajien, rooli on enemmänkin varmistaa ja tarkistaa se, että tilintarkastustoiminta hoituu asianmukaisesti niin kuin sen pitäisi toimia. Lisäksi me tietenkin seuraamme kaikkia näitä pöytäkirjoja, mitä tulee Kelan valtuuskunnalta ja hallitukselta. Lisäksi meille kerrotaan, minkälainen sisäinen valvonta on tässä Kelan toiminnassa.

Otamme siellä myöskin yksittäisiä asioita erikseen käsittelyyn. Juuri niin kuin edustaja tuossa aikaisemmin kertoi, asumistukiasiat ovat meitä mietityttäneet todella paljon. Toinen asia, mikä meitä viimeksi keskustelutti siellä, oli Kelan toimintojen hoitaminen: miten toiminnot on järkevää hoitaa hajautetusti eri puolilla Suomea ja milloin mitenkään on järkevää toimia. Olemme hyvin monia eri asioita käyneet siellä läpi. On myöskin käyty keskustelua siitä, tulisiko tätä toimintaa kehittää ja millä tavalla niin, että me niin sanotut maallikkotilintarkastajat olemme siellä toiminnassa. Olen ollut myöskin kuultavana eduskunnan tarkastusvaliokunnassa tästä asiasta, miten toimintaa tulee kehittää, ja varmasti näitä kehittämisen paikkoja olisi olemassa.

20.01 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee näihin Kelan ajankoh-taisiin kysymyksiin, tartun itsekin tähän asumistukimenojen kasvuun, mihinkä edustaja Kurvinen tässä ansiokkaassa puheenvuorossaan aikaisemmin jo viittasi. Nythän on se tilanne, että meillä tämän vaalikauden aikana yleisen asumistuen kustannukset ovat kasvaneet merkittäväällä summalla. Kyse on jo sadoista miljoonista. Tämä kustannusten kasvuvauhti on ollut todella nopeaa. Sinänsä tässä on ollut nyt hyvääkin kehittämistä: opiskelijoiden asumisliisästä siirryttiin siihen, että opiskelijatkin ovat yleisen asumistuen piirissä, mikä on mielestäni erittäin hyvä uudistus ja vie tätä meidän asumistukijärjestelmää siihen suuntaan, missä sen kuuluisi ollakin, eli kaikki väestöryhmät olisivat tällaisen yhtenäisen asumistukijärjestelmän piirissä. Mielestäni siihen tulee jatkossa edetä.

Mutta yhtä kaikki, tästä asumistukimenojen kasvusta valtaosa, siis aivan leijonanosa, valuu suuriin keskuksiin ja kasvukeskuksiin, joissa tämä kova väestöpaine aiheuttaa asumisen kustannusten nousua. Tähän tietenkin pitää vaikuttaa monenlaisilla toimenpiteillä. Meillä on kohta lähetekeskustelussa tämä niin sanotun 40 vuoden korkotukimallin uudistus, ja se on tietenkin yksi keino, jolla asumisen kustannuksia tulee saada alaspäin, mutta mielestäni tätä koko asumistukijärjestelmää tulisi ravistella osana muun sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista ja kehittämistä. Mielestäni tulevalla vaalikaudella tämä sosiaaliturvan uudistaminen, ja asumisen tukijärjestelmän uudistaminen osana sitä, on kyllä niitä sen vaalikauden aivan keskeisimpiä yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, ja siihen tulisi mielestäni alkaa jo valmistautua.

20.03 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Kolme asiaa.

Olen erittäin tyytyväinen siitä, että tuo ulkopuolinen selvitysryhmä, joka selvittää Kelan lainsäädäntöä, asemaa, valvontaa ja toimivaltasuhteita, on nyt asetettu. Kansaneläkelaitos koskettaa varmasti jotakuinkin jokaista suomalaista. On tärkeää, että ne toiminnot, jotka siellä ovat, voidaan turvata. Mutta maailma on monin tavoin muuttunut, ja tuo arviointi on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2018 vp

välttämätön. Mitä sitten lainsäädännöllisesti tehdäänkään, mihin ratkaisuihin päädytään, on selvää, että se on tehtävä parlamentaarisesti ja tuo parlamentaarinen työryhmä on asetettava. On hyvä, että tämä on nyt edennyt.

Toinen asia on se, että kun aloitin valtuutettujen puheenjohtajana — haluan tämän nyt tässä sanoa eduskunnan pöytäkirjoihin — halusin heti myöskin selvityksen Kelan johdolta lainsäädännöstä. Kelaa koskeva lainsäädäntö on jäänyt jälkeen. Kelan organisaatiota on uudistettu, moni asia on muuttunut, ja erityisesti kaikki yleiset valtionhallinnon periaatteet eivät koske Kansaneläkelaitosta. Esimerkiksi kun Kelan johtajisto valitaan, niin heitä ei voi valita määräaikaisiksi, mikä on muualla valtionhallinnossa vastaavissa tehtävissä tarkoituksenmukaista ja virkamieslaissa säädetty. Kun tämän olen nähnyt, niin pyysin Kelan johtoa arvioimaan muutostarpeet. Annamme myös itse lähetekeskusteluna näkemykset. Tuo lista on nyt käsitelty Kelan hallituksessa ja valtuutetuissa, ja olemme lähettäneet sen valtioneuvostolle. Toivomme todellakin pikaisesti lainsäädäntöehdotuksia, jotta Kelaa koskeva lainsäädäntö olisi ajan tasalla.

Ihan viimeiseksi vielä eduskuntaryhmien kannasta. Kun tämän selvitysehdotuksen esitin ja tuen sieltä sain, niin yksimielisesti todettiin, että on huono asia, ei ole tarkoituksenmukaista, että tällä hetkellä Kelan valtuutetuissa ei ole kaikkien eduskuntaryhmien edustajia. Se on tietenkin eduskunnan omissa käsissä, se ei välttämättä tarvitse lainsäädäntömuutosta. Yhdyn tähän näkemykseen, että olisi tarkoituksenmukaista, [Puhemies koputtaa] että tieto kulkisi kaikkiin eduskuntaryhmiin, ja tämä asia pitää saada kuntoon, jotta valvonta on riittävää.

20.05 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tahdon tähän Kelan valtuutettujen kertomuksen käsittelyyn ottaa vielä yhden näkökulman, missä minusta myös Kela on erittäin mallikas toimija meillä julkisella sektorilla ja osana meidän valtiokoneistoa, siinä mielessä, että nyt muualla valtionhallinnossa — on kysymys sitten käräjäoikeuksista, ulosotosta, Verohallinnosta, varuskunnista, ihan mistä tahansa muusta — kaikki säästöthän, mitä on tehty viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, on tehty sillä tavalla, että ollaan vähennetty toimipaikkoja, ja sitten niissä isoissa toimipaikoissa on toiminta paisunut ja kulut paisuneet kuin pullataikina, ja siihen ei ole puututtu millään tavalla. Sitä toimipaikkaverkkoa harventamalla ja toimipaikkoja keskittämällä on tehty ne säästöt. Mutta Kelassa, vaikka siellä on keskitetty tiettyjä päätöksiä, vaikka siellä on tehty muita järjeistyksiä, vaikka siellä on digitalisoitu palveluita, on haluttu pitää kiinni vahvasta alueellisesta toimipaikkaverkostosta. Se on kyllä sellainen oppi, mitä toivoisin muullekin valtionhallinnolle: ottakaa Kelasta siinä oppia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 15/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.